

Ordoliberalizm

Önce Berlin Duvarı yıkıldı. Ardından SSCB dağıldı. Sonunda da Francis Fukuyama “Tarihin Sonu geldi” dedi. Lakin tarih hiç de öyle akmadı. Bu sadece siyasi tarih için geçerli değil, aynı zamanda iktisadi açıdan da tarih çok farklı aktı.

Bilhassa 2008 Krizi’nden sonra tüm dünya çözümün Klasik Liberalizmin, Neo-Keynesyenizm ve Troçkizm ile harmanlanmış hali olan bir çeşit paradigmaya dönüşen Neoliberalizmde olmadığını gördü. Yani Marksist-Leninist ekol çökmüşken Troçkist ekol, klasik liberalizmin içine Keynesyencilikle girip parasal politikaları refah devleti yönünde ters yüz ederken dünya, efsanevi FED Başkanı Alan Greenspan’ın ilk kez ortaya koyduğu ve Nobel ekonomi ödüllü, Robert Shiller tarafından teorize edilen Irrational Exuberance kavramıyla gerçeklerle yüzleşmiş oldu.

Vahşi Kapitalizm olarak da adlandırılan laissez faire laissez passer anlayışının iktisadi balonlarla şişirildiği ve türev piyasalarla iyice fiktifleşen genel ekonominin patlama noktasına getirildiği Neoliberalizm; dot com bubble’ları, Asya Krizlerini atlatsa da en nihayetinde real estate bubble ile 2008’de duvara tosladı.

Dünya artık reddedilemez bir şekilde ne Sosyalizmin ne de Neoliberalizmin çözüm olacağını gördü. Peki ama dünyayı kalkındıran metotlar nelerdi? Neden şimdi bir çıkmaza girilmişti? Yoksa zaten her zaman bir 3’üncü Yol vardı da bu mu saklanıyordu?

İşte tam burada Ordoliberalizm yeniden hatırlanmaya ve revaçta olmaya başladı. Ordoliberalizm en temelde devlet-hukuk-iktisat-birey dörtgeninde bir iktisat doktrini hatta kısmen de ideolojisidir.

Almancadaki Ordnung ve Liberalismus yani Düzen ve Liberalizm kelimelerinin bir araya gelmesinden oluşmuştur. Aslında ORDO (tam adı *ahrbuch für die Ordnung von Wirtschaft und Gesellschaft*) adlı hakemli akademik bir yıllık dergiye atfen kullanılmaya başlanmıştır Ordoliberalizm. 1948 yılında Ordoliberalizmin kurucularından olan Walter Eucken ve Franz Böhm’ün öncülüğünde yayın hayatına başlayan dergi bugüne kadar tam 76 sayı olarak Federal Almanya menşeli olarak kesintisiz yayımlanmıştır. Dergi Almanca ve İngilizce olarak tek edisyon şeklinde başta ekonomi olmak üzere hukuk, felsefe, politika, diplomasi ve sosyoloji dallarında çok önemli bilimsel makalelere yer vermektedir.

ORDO dergisinin hakem heyeti ve başyazarlarının geçmişine bakınca zaten Ordoliberalizmin menşei de kolaylıkla anlaşılabilir zira Alman Tarihselci İktisat Ekolünden gelmektedirler. Weimar Cumhuriyeti’nin muhalifi olup pratik siyaset geçmişleri Şansolye Otto Von Bismarck gibi dünyanın en muhafazakar isimlerinden biriyle Ferdinand Lassalle gibi solcu bir aktivistin ittifakına kadar gitmektedir. Dahası Carl Schmitt gibi bir Nasyonal Sosyalistten de hukuk alanında devlet-iktisat ilişkisinde etkilenmişlerdir.

Ordoliberalizm minarşisttir. Yani düşük bütçeli ve az sayıda memurdan müteşekkil bir devlet vardır, bu yüzden de anarkokapitalist değildir. Ne var ki bu devlet piyasadan soyutlanmış, sosyal konulara odaklı Neoliberal bir devlet yahut kamucu politikalar güden Sosyal Demokrat tandanslı bir Refah Devleti de değildir.

Öyleyse Ordoliberalizmin farkı nedir? En temelde Ordoliberalizmde devlet, piyasaya müdahaleye müdahale eden konumdadır. Muraktır, müfettiş değil. Müteşebbisle rekabet etmez, müteşebbisler arasında hakem olur denetleyici kurumlarla.

Bu girizgahı yaptıktan sonra Ordoliberalizmi detaylandırıp dünyadaki ve Türkiye'deki tezahürlerini aktararak bu tanıtıcı makaleyi bitireceğim zira maalesef işbu metin Türkçede yazılmış ilk ve tek müstakil izahattır. Ne yazık ki yine 15 sene önce 2008'de Özalcılık kitabında ilk kez ben bahsetmişim Türkçede Ordoliberalizmden. İlk tanıtıcı makaleyi de yazmak yine bana 2023'te denk geldi...

Ordoliberalizmde devletin memur sayısı yok denecek kadar azaltılmış, devlet ekonomide faaliyet göstermeyen, sadece denetleyici konumda olan bir yapıya bürünmüş ve bireyi aynı zamanda müteşebbis olarak addederek esas muhatap kabul eden bir anlayıştır.

Ordoliberal bir ekonomide devlet sadece düşküne, yardıma muhtaca yanı gayriiktisadi bireye yardımcı olur. Bunun dışında işsizliği teşvik edici herhangi bir refah devleti uygulamasına yer vermez.

Memur sayısı ve verilen hizmet az olduğundan bütçe açığı yok denecek kadar azdır. Düşük bütçeli olduğundan da minimum vergilendirme söz konusudur. Minimum vergilendirme de vergi kaçığının yok denecek kadar az olması ve müteşebbislerin kâr marjının yüksek olmasıyla tasarrufun teşvik edilerek yatırımların önünün açılması demektir.

Ordoliberal ekonomide devlet vatandaşına rakip değil, yardımcıdır. Sıfırdan rekabete girilmeyecek sektör yoktur. Rekabetçi piyasa da tüketicilerin daha kaliteli ürün ve hizmetlere daha ucuza ulaşılmasını sağlar.

Ordoliberalizmde monopol, oligopol, kartel, tröst yoktur. Herhangi bir bürokratik atalete izin verilmez. Bürokratik kırtasiyeler mümkün mertebe kaldırılır. Devlet ne efendidir ne de hizmetkar. Devlet Ordoliberalizmde hakemdir.

Ordoliberalizm Almanya örneğinde Sosyal Piyasa Ekonomisi olarak adlandırılmıştır. Bir diğer avami kullanımıysa Vicdanlı Kapitalizmdir. Türkiye'de de rahmetli Özal tarafından Sosyal Adaletçilik olarak anılmıştır.

Ordoliberalizmin başarılı örnekleri 2'nci Dünya Savaşı'ndan Berlin Duvarı'nın yıkılışına kadar geçen sürede Federal Almanya, 1946-1999 arası Avusturya, Serbest İrlanda, belli dönemlerde Avustralya ve Kanada, Kekkonen döneminde Finlandiya ve Singapur'dur.

Ordoliberalizmin önemli pratisyenleri Ludwig Erhard, Konrad Adenauer, Urho Kekkonen, Lee Kuan Yew, Kurt Georg Kiesinger ve Turgut Özal'dır.

Ordoliberalizmin en önemli teorisyenleriyse Wilhelm Röpke, Alexander Rüstow, Franz Böhm, Walter Eucken, Leonhard Miskch ve James Buchanan'dır.

Ordoliberalizmin dayandığı en eski iktisat ekolü Alman Tarihselci Ekol olmakla beraber en temelde Freiburg İktisat Ekolü, Virginia İktisat Ekolü (Anayasal İktisat), Avusturya İktisat Ekolü, Hayekianlar ve kısmen de Chicago İktisat Ekolüdür.

Türkiye'de İstanbul Üniversitesinde dersler veren ve Kadıköy'de ikamet eden başta Wilhelm Röpke ve Alexander Rüstow gibi iktisat hocalarının verdiği derslerden etkilenen İTÜ talebesi Turgut Özal'ın ORDO dergisini toplamaya başlamasıyla Türkiye, Anavatan Partisi aracılığıyla 1980'li yıllarda Ordoliberalizmle tanıştı. Her ne kadar o gün de bugün de Neoliberal olarak adlandırılırsalar da rahmetli Turgut Özal, rahmetli Adnan Kahveci'ye Konuşmalar ve 24 Ocak Kararları kitaplarında görüşlerini Ludwig Erhard'ın Sosyal Piyasa Ekonomisine dayanan Vicdanlı bir anlayış olarak lanse etmiş, hiçbir şekilde Neoliberal olmadıklarını ifade etmiştir.

Turgut Özal dışında rahmetli Adnan Kahveci, Prof. Dr. Coşkun Can Aktan, Hüsnü Doğan ve Mehmet Keçeciler gibi siyasetçi ve akademisyen Ordoliberalizmin Türkiye'deki temsilcileri olarak sıralanabilirler.

21'inci asrın ilk çeyreğini bırakmak üzere olduğumuz günlerde aslında herkesin şikayet ettiği Sosyalizmin ve Neoliberalizmin tüm menfi hasletlerinden azade ve hepsinin eksiklerini tamamlayan Ordoliberalizm, ne var ki gerek bilinmediğinden gerekse de müesses nizamın işine gelmediğinden sansüre maruz bırakılmaktadır.

Bu kısa makaleyle amacımız hakikati ortaya koymak ilgilenenlerin, şikayet edenlerin, mağdur olanların önüne gerçek manada bir alternatifle çıkıp ciddi bir seçenek sunmaktır.

Takdir ve bundan sonraki çaba siz değerli okuyucularınızdır. Elbette ki bu kadar mühim bir mefhumun bu kadar temel iktisadi sorunlara yakın tarihte bu kadar başarıyla çözüm olabildiği günümüzün enformasyon dünyasında bu kadar az bilinmesi kafa karıştırıcıdır.

Ne var ki hakikat hakikaten de gözünüzün önünde. Görmüyorsunuz çünkü sadece bakıyorsunuz. Müesses nizamın görmekle bakmak arasındaki farkı ilga ettiği çağdaş dünyada Ordoliberalizmin bilinmemesi ve dolayısıyla da uygulanamaması gayet tabii ve anlaşılabilir bir durumdur. Hürmetler...

Uğur Güzel, "Ordoliberalizm",

<https://www.fikirtepedi.com/ekonomi/ordoliberalizm/> Yayın Tarihi: 6 Nisan 2024).